

ПРАВОВА ПРИРОДА ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ УЧАСНИКІВ АКЦІОНЕРНИХ ПРАВОВІДНОСИН

СЯДРИСТА Ірина Ігорівна - кандидат юридичних наук, доцент кафедри правового забезпечення господарської діяльності Харківського національного університету внутрішніх справ

УДК 347.51

[Orcid.org/0000-0002-4340-3593](https://orcid.org/0000-0002-4340-3593)

В науковій статті розглянуто правову природу відповідальності учасників акціонерних правоотношень та її співвідношення з загальною концепцією юридичної відповідальності. На основі проведеного аналізу зроблено висновки, що внутрішні корпоративні правоотношення належать до сфери цивільного права, а їх підвид – акціонерні, відповідно, інститутом останнього, оскільки в предмет регулювання корпоративного права входять внутрішні корпоративні правоотношення, що мають імущественно-организационный характер та виникають між учасниками корпоративних правоотношень при реалізації їх корпоративних прав та виконанні обов'язків.

Ключевые слова: акционерное общество, вина, акционерные правоотношения, ответственность акционерного общества.

Поява великої кількості акціонерних товариств (далі – АТ) породжує необхідність розробки нових поглядів щодо відповідальності учасників, які вступають у відповідні правовідносини та не виконують (неналежним чином виконують) покладені на них обов'язки. Акціонерні правовідносини загалом мають регулятивний характер, вони виникають як правовий зв'язок між учасниками окреслених правовідносин з метою реалізації прав і обов'язків останніми та регулюються нормами законодавства, статутом, акціонерним договором. Порушення відповідних

норм законодавства, статуту, акціонерного договору та відповідного суб'єктивного права або охоронюваного інтересу учасників акціонерних правовідносин є юридичними фактами, на підставі яких виникають охоронні відносини між особою, чії права або законні інтереси порушено та особою – правопорушником. Відповідальність є невід'ємним елементом охорони у певній сфері суспільних відносин, оскільки саме через цю форму державного або суспільного примусу забезпечується належна реалізація суб'єктивних прав та виконання суб'єктами своїх обов'язків.

Оскільки створення і функціонування підприємницьких товариств охоплює відносини власності, підприємництва, конкуренції, на ринку цінних паперів, то всі вони так чи інакше взаємоіснують з корпоративними правовідносинами, як і відносини управління АТ у процесі його неплатоспроможності (банкрутства), депозитарної діяльності, оподаткування, приватизації, інвестиційних зобов'язань тощо [1, с. 141]. Отже, актуальним постає питання про характер та правову природу відповідальності учасників акціонерних правових зв'язків та її співвідношення із загальноцивільстичним розумінням юридичної відповідальності.

Питання відповідальності учасників акціонерних правовідносин розглядалось у роботах правового характеру лише побічно, коли вивчалися проблеми правового регулювання корпоративних правовідносин. Водночас спеціальні дослідження правової

природи відповідальності учасників акціонерних правовідносин фактично відсутні.

Метою статті є визначення правової природи відповідальності учасників акціонерних правовідносин.

Загальні засади акціонерних правовідносин передбачені Законом України «Про акціонерні товариства» [2], Господарським кодексом України (далі – ГК України) [3]), Цивільним кодексом України (далі – ЦК України) [4] та низкою інших нормативно-правових актів. Незважаючи на значне законодавче і правове урегулювання акціонерних правовідносин, на сьогоднішній день залишаються питання, яким не наділяється належної уваги ні в законодавчій діяльності, ні на практиці, ні в спеціальній літературі, а саме інституту відповідальності в акціонерних правовідносинах.

Для всебічного розгляду правової природи відповідальності учасників акціонерних правовідносин, що є підвидом корпоративних, необхідно розглянути правову природу останніх.

У наукових дослідженнях існує декілька концепцій вивчення правової природи корпоративних правовідносин, та як наслідок, і їх підвиду – акціонерних правовідносин.

В основу першої концепції покладе-на теза, що корпоративні відносини – є господарські відносини, в основі яких лежить особлива категорія інтересів, що іменуються корпоративними. Господарсько-правовий характер обґрунтовується нерозривним поєднанням майнових та організаційних елементів, які в сукупності не відповідають вимогам ст. 1 ЦК України щодо предмету цивільно-правового регулювання [5, с. 133–135]. Як видно з зазначеного, О. М. Вінник підтримує позицію щодо комплексності корпоративних правовідносин, але наполягає на віднесенні їх до господарських. З наведеною думкою погодитися досить складно, оскільки корпоративні відносини не можна однозначно віднести ні до господарсько-виробничих, ні до організаційно-господарських, ні до внутрішньогосподарських, що є предметом регулювання господарського права (ст. 1 та ч. 4–7 ст. 3 ГК України).

Так, суб'єктами внутрішньогосподарських відносин є внутрішні підрозділи підприємств (цехи, виробництва тощо). Суб'єктами господарсько-виробничих є суб'єкти господарювання, до яких не можна віднести акціонерів та інших учасників корпоративних правовідносин (згідно з ст. 4 Закону України «Про акціонерні товариства» акціонерами визнаються фізичні і юридичні особи, а також держава в особі органу, уповноваженого управляти державним майном, або територіальна громада в особі органу, уповноваженого управляти комунальним майном). Під організаційно-господарськими відносинами розуміються відносини, що складаються між суб'єктами господарювання та суб'єктами організаційно-господарських повноважень у процесі управління господарською діяльністю (ч. 6 ст. 3 ГК України).

Так, В. С. Щербина наголошує на відсутності юридичної рівності між суб'єктами корпоративних правовідносин та вказує на наявність між ними владного підпорядкування, тим самим відносячи їх до організаційно-господарських відносин, зокрема, між акціонерами і загальними зборами товариства, рішення яких є обов'язковими для акціонерів; між органами управління [6, с. 11]. Тим більше, продовжує вчений, не можуть бути предметом цивільно-правового регулювання відносини з контролю, який здійснюється ревізійною комісією, оскільки це обмежує можливості акціонерів товариства вільно проявляти свою волю. Аналізуючи наведену точку зору, ми погоджуємось з І. В. Спасибо-Фатєєвою, на думку якої корпорація не надає ніяких наказів своїм учасникам, а останні не виступають підлеглими стосовно неї, бо самі формують її волю на загальних зборах [1, с. 138]. Такі висновки автор робить, виходячи з питань, що складають повноваження загальних зборів, оскільки відсутнє жодне з тих, що має вплив на акціонера, щоб обмежувало його можливості і паралізувало його волю. Навіть якщо акціонер не згодний з рішенням про реорганізацію АТ або укладення ним значних правочинів, він може вимагати від АТ викупу в нього акцій (за умови дотримання вимог ст. 68 Закону України «Про акціонерні товариства»). Якщо ж, він принципово не згоден з канди-

датурою, обраною до органу управління АТ, то він може продати свої акції, але і в цьому разі його ніхто не змушує підкорятися.

Навіть якщо в корпоративних відносинах існує вплив одного суб'єкта на іншого (залежне товариство та особа, яка має 20 % статутного капіталу у ТОВ та 10 % голосуючих акцій у АТ), це все одно не робить відносини між ними владними, адже ситуації, коли має місце вплив однієї особи на іншу, спостерігається в численних цивільно-правових зобов'язаннях, наприклад, договорах підряду, комісії, доручення, управління майном тощо. Всі вони припускають, що протягом існування відносин між особами (договірних) одна особа може надавати обов'язкові для виконання вказівки іншій особі, яка, у свою чергу, має виконувати їх [7, с. 203–204].

Щодо владного підпорядкування між органами товариства, зауважимо, що це звичайна координаційна діяльність. Органи товариства проводять роботу з управління справами корпорації, що є сукупністю процесів, які забезпечують підтримку системи в належному заданому стані або переведення її в інший, більш бажаний стан шляхом організації і реалізації цілеспрямованих дій з управління [8, с. 14–16]. Окрім того, якщо розглядати корпоративні правовідносини як організаційно-господарські, то з них виключаються відносини майнового характеру, а у ч. 2 ст. 25 Закону України «Про акціонерні товариства» йде мова про права акціонерів на отримання дивідендів, частини майна товариства або його вартості у разі ліквідації товариства.

Підставою для вивчення корпоративних правовідносин як цивільно-правових є думки вчених-цивілістів [9, с. 98; 10, с. 23], які обґрунтовують їх через такі ознаки, як рівність учасників корпоративних правовідносин, автономія їх волі, майнова самостійність, майновий, компенсаційний характер відповідальності тощо. Так, на думку І. В. Спасибо-Фатєєвої, вплив одного учасника корпоративних відносин на іншого сам по собі обумовлює їх правове становище. При формальній рівності прав усіх учасників можливість впливу одного або кількох з них на діяльність корпорації обумовлена механізмами участі в органах управління

останньої, отже, цей вплив не є безпосереднім виявом влади однієї особи над іншою, лінійним правовим зв'язком між ними, як це має місце в адміністративних правовідносинах. У корпоративних правовідносинах за типом «основне – залежне товариства» децю інша схема: два рівні перед законом суб'єкта – дві корпорації, але одна з них, формуючи значною мірою капітал іншої, тим самим забезпечує собі участь в управлінні нею, а значить, впливає на її діяльність. Це принципово відрізняє корпоративні відносини від адміністративних і не робить їх владними [11, с. 122–123]. Враховуючи, що в цивільному праві може застосовуватись не лише диспозитивний, а й метод цивільно-правового регулювання, який охоплює як диспозитивні (у регулятивних цивільних відносинах), так і імперативні засоби впливу на учасників цивільних відносин, маючи, однак, при цьому підґрунтям засади юридичної рівності сторін, справедливості, добросовісності та розумності, корпоративні майнові відносини є цивільно-правовими, незважаючи на наявність в окремих випадках нерівності сторін та переваг рішення більшості над рішеннями окремих акціонерів [12, с. 7–8]. При цьому сукупність норм, що регулюють корпоративні відносини, охоплюються поняттям корпоративного права (в об'єктивному сенсі), що кваліфікується як підгалузь, а акціонерне, як його складова – як інститут цивільного права.

Комплексний характер корпоративного зв'язку полягає в тому, що зміст корпоративних правовідносин складають цивільні, управлінські, трудові, адміністративні, фінансові тощо права та обов'язки [13, с. 9]. Так, на думку В. М. Кравчука, корпоративні правовідносини – це комплексні відносини, оскільки, окремі відносини, які входять до складу корпоративних, є зобов'язальними (наприклад, відносини щодо сплати внесків до статутного фонду), а отже, і цивільними, окремі – управлінськими (наприклад відносини щодо скликання та проведення загальних зборів учасників), окремі – трудовими (наприклад відносини між головою виконавчого органу і товариством), окремі – фінансовими (наприклад відносини щодо емісії цінних паперів).

О. М. Вінник, В. С. Щербина, розглядаючи акціонерні правовідносини як різновид корпоративних, вважають їх комплексними [14, с. 6–8]. Так, на думку вчених, зазначені відносини містять елементи різноманітних відносин: господарсько-правових (щодо створення і діяльності АТ як емітентів цінних паперів, контролю за випуском і обігом акцій на ринку цінних паперів тощо); цивільно-правових (щодо відчуження незначних за обсягами пакетів акцій фізичними особами, що здійснюється не систематично, тобто за межами господарської/підприємницької діяльності); фінансові (щодо сплати АТ податків та інших обов'язкових платежів; щодо ведення бухгалтерської та статистичної звітності тощо); трудовими (щодо найму на засадах трудового договору посадових осіб виконавчого органу товариства та інших працівників, виконання ними своїх трудових обов'язків тощо); екологічного (щодо дотримання АТ вимог природоохоронного законодавства) та ін.

Оскільки при формуванні корпоративного права має місце взаємоузгоджена дія норм публічного та приватного права, то відправне значення для вивчення правової природи корпоративних правовідносин матиме поділ їх на зовнішні корпоративні відносини (відносини корпорації з партнерами, кредиторами, персоналом, біржами, фахівцями фондового ринку, державними органами, що здійснюють контроль за діяльністю корпорації), які в основному є приватноправовими (цивільними, трудовими) [15, с. 9].

Можна зазначити вагому причину недоцільності та неможливості розгляду акціонерних правовідносин як зовнішніх корпоративних відносин, оскільки їх учасниками можуть бути лише акціонери, саме товариство та його органи. Інше, більш широке трактування акціонерних правовідносин та внесення до їх складу інших учасників викликає сумнів, оскільки сфера дії норм акціонерного права сягатиме невизначених меж та виключає специфіку акціонерних правовідносин, що мають виключно приватноправовий внутрішній характер.

Враховуючи приватноправовий характер акціонерних правовідносин, їх суб'єктний склад, юридичну рівність окрес-

лених осіб та особливість регулювання (як нормами законодавства, так і локальними актами) акціонерних правовідносин, можна констатувати, що вони є інститутом цивільного права, а отже, відповідальність в окреслених правовідносинах може бути виключно приватноправовою (цивільно-правовою), аспектам якої присвячене наше дисертаційне дослідження.

Отже, внутрішні корпоративні правовідносини є підгалуззю цивільного права, а їх підвид – акціонерні, відповідно, інститутом останнього, оскільки до предмету корпоративного права входять внутрішні корпоративні правовідносини, що мають майново-організаційний характер та виникають між учасниками корпоративних правовідносин щодо реалізації їх корпоративних прав та виконанні обов'язків. І незважаючи на те, що до учасників акціонерних правовідносин можуть застосовуватися різні види відповідальності в окреслених правовідносинах, та застосування одного виду не виключає можливості застосування іншого, акціонерній відповідальності притаманний приватноправовий (цивільний) характер, оскільки остання виникає як наслідок завдання шкоди учасникам акціонерних правовідносин, що відносяться до осіб приватного права та відносини між якими встановлюються на локальному рівні. Всі інші види відповідальності, що можуть застосовуватися до учасників акціонерних правовідносин, не можуть мати істотного впливу та правове становище осіб як учасників внутрішніх корпоративних правовідносин.

Цивільним законодавством визначаються лише загальні положення стосовно відповідальності учасників акціонерних правовідносин, а отже, їй як видовому явищу цивільної відповідальності притаманні всі ознаки останньої. Однак поряд з цим особливості правової природи відповідних правовідносин, покликаних на забезпечення балансу інтересів АТ та його акціонерів, вимагають спеціального регулювання та визначення особливостей відповідальності відповідних суб'єктів. Сутність цих відносин та певних закономірностей зв'язків між їх суб'єктами (в АТ корпоративний інтерес кожного акціонера реалізується як через безпосередне

здійснення прав, наданих законодавством та внутрішньокорпоративними актами товариства, у тому числі права на захист (нормативний елемент), а також опосередковано, через діяльність органів управління АТ (організаційний елемент) [16, с. 134]) тягне за собою неможливість утиснути їх у прокрустове ложе уявлень, котрі склалися про відомі підходи до різновидів цивільних правовідносин. Їх регулювання стає можливим лише із зовсім інших позицій – корпоративного права.

Таким чином, поряд із загальними ознаками цивільно-правової відповідальності має власну специфіку та ознаки:

1) застосовується виключно до учасників акціонерних правовідносин; акціонерна відповідальність має безпосередній зв'язок з відповідними правовідносинами, виникає як наслідок невиконання або неналежного виконання учасниками акціонерних правовідносин покладених на них обов'язків або порушення прав, законних інтересів акціонерів чи товариства. Учасниками відповідних правовідносин визнаються акціонери, товариство та його органи, оскільки особливістю суб'єктного складу корпоративних правовідносин є те, що органи корпорації у зовнішніх відносинах не розглядаються як самостійні суб'єкти права, а у корпоративних відносинах набувають статусу самостійного суб'єкту, який наділяється суб'єктивними правами та обов'язками, що забезпечує можливість застосування до нього відповідальності [17, с. 143];

2) виникає внаслідок невиконання або неналежного виконання обов'язків учасниками акціонерних правовідносин. Так, відповідно до ст. 610, 623 ЦК України у разі невиконання або неналежного виконання зобов'язання боржником він зобов'язаний відшкодувати кредиторів завдані збитки. Фактично вже в цих нормах можна відстежити три умови виникнення цивільного правопорушення: неналежна поведінка, що виявляється у невиконанні чи неналежному виконанні обов'язку; наявність збитків внаслідок дій боржника; наявність причинного зв'язку між діями боржника та їх негативним результатом. При цьому, відповідно до ст. 614 ЦК України за невиконання або не-

належне виконання зобов'язання особа несе відповідальність лише за наявності вини (умислу або необережності), крім випадків, передбачених договором або законом. Особа вважається невинуватою, якщо доведе, що вжила всіх залежних від неї заходів щодо належного виконання зобов'язання (ч. 1 ст. 614 ЦК України). Якщо ж особа не доведе факту вжиття таких заходів, вона вважається винуватою, а тому має нести відповідальність за допущене порушення (ч. 4 ст. 614 ЦК України);

3) застосовується виключно за ініціативою учасника, чиї права порушено. З цього приводу судова практика приходиться до висновків, що акціонери не вправі звертатися до суду за захистом прав та інтересів інших акціонерів та самого товариства поза відносинами представництва, а також обґрунтувати свої вимоги порушенням прав інших акціонерів. Так, відповідно до п. 11 Постанови Пленуму Верховного Суду України № 13 від 24.10.2008 року «Про практику розгляду судами корпоративних спорів» [18], вирішуючи спір по суті, господарський суд повинен встановити наявність в особи, яка звернулася з позовом, суб'єктивного матеріального права або законного інтересу, на захист якого подано позов, а також з'ясувати наявність чи відсутність факту їх порушення або оспорування;

4) порушувати корпоративні права учасників відповідних правовідносин можуть декілька осіб, вони несуть відповідальність як солідарні боржники. Згідно з ч. 4 ст. 92 ЦК України члени органу юридичної особи несуть солідарну відповідальність за збитки, завдані ними юридичній особі. Солідарна відповідальність означає її нероздільність між солідарними боржниками (ст. 543 ЦК України). Тобто у разі завдання збитків АТ діями (бездіяльністю) його посадових осіб колегіально, товариство може звернутися з відповідною вимогою до всіх членів органів товариства або до окремого з них;

5) відповідальність учасників акціонерних правовідносин полягає у позбавленні певних прав (дострокове припинення повноважень членів органів товариства у разі невиконання або неналежного виконання покладених обов'язків) або в заміні невикон-

наного обов'язку новим (обов'язок АТ проводити позачергові загальні збори на вимогу акціонерів, у разі порушення їх права на участь у чергових загальних зборах), або у приєднанні до невиконаного обов'язку нового, додаткового, що створює майнове або особисте обтяження (у разі неприйняття рішення про виплату дивідендів або прийняття рішення про неповну виплату дивідендів за привілейованими акціями, у зазначених акціонерів виникає право прийняття участі у загальних зборах та відповідний додатковий обов'язок АТ належним чином повідомити привілейованих акціонерів про проведення загальних зборів, ознайомити з порядком денним загальних зборів та надати право голосу при їх проведенні).

б) особливістю відповідальності учасників акціонерних правовідносин є те, що підстави її застосування, вид та розмір можуть передбачатися не лише нормами законодавства, а й спеціальними локальними актами, такими як статут, акціонерний договір, де можуть бути визначені її межі, види санкцій, підстави звільнення, розподіл ризиків і т.ін. При цьому, підвищена відповідальність може бути встановлена як законом, так і статутом або акціонерним договором, обмежена ж законом, а статутом та акціонерним договором, якщо цього не забороняє імперативна норма.

На підставі проведеного аналізу загальних вчень про акціонерну відповідальність можна дійти висновків, що відповідальність учасників акціонерних правовідносин є різновидом цивільно-правової відповідальності, однак має свої особливості, оскільки є обов'язком учасника акціонерних правовідносин зазнати певних санкцій, що застосовується виключно за ініціативи інших учасників такого правового зв'язку, підставою якої є порушення прав та інтересів останніх, наслідком чого є позбавлення правопорушника певного права або покладення на нього обов'язку на підставі норм законодавства та/або локальних актів.

Література

1. Спасибо-Фатєєва І. В. Цивілістика: на шляху формування доктрин: вибр. наук. пр. / І. В. Спасибо-Фатєєва. – Х.: Золоті сторінки, 2012. – 696 с.

2. Про акціонерні товариства : Закон України від 17.09.2008 р. № 514-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2008. – № 50, / № 50-51. – Ст. 384

3. Господарський кодекс : Кодекс України, Закон, Кодекс від 16.01.2003 р. № 436-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18. – Ст. 144.

4. Цивільний кодекс : Закон України, Кодекс від 16.01.2003 р. № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40. – Ст. 356.

5. Вінник О. М. Публічні та приватні інтереси в господарських товариствах: проблеми правового забезпечення. Монографія. – К.: Атіка, 2003. – 352 с.

6. Щербина В. С. Правова природа корпоративних відносин // Українське комерційне право. – 2006. – №7. – С.10–14.

7. Корпоративне управління: монографія / І. Спасибо-Фатєєва, О. Кібенко, В. Борисова; За ред. проф. І. Спасибо-Фатєєвої. – Х.: Право, 2007. – 500с.

8. Круглов М. И. Стратегическое управление компанией. М.: Рус. деловая лит., 1998. – 768 с.

9. Спасибо-Фатєєва І. В. Правова природа корпоративних відносин / І. В. Спасибо-Фатєєва // Вісник господарського судочинства. – 2007. – № 5. – С.87–99.

10. Майданик Р. А. Корпоративні правовідносини як предмет цивільного та господарського права / Р. А. Майданик // Проблеми здійснення охорони прав учасників цивільних правовідносин / Ред. кол. : - Р. Б. Шишка та ін. – Макіївка; Х., 2007. – С. 23–28.

11. Спасибо-Фатєєва І. В. Про питання юридичної сутності управління в сучасних умовах // Пробл. законності. – 2002. – № 53. – С. 122–123.

12. Денисенко К. В. Корпоративні майнові відносини закритих акціонерних товариств: Автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.03 «Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право» / К. В. Денисенко; Одеська національна юридична академія. -Одеса., 2010. – 21 с.

13. Кравчук В. М. Корпоративне право: Науково-практ. коментар законодавства та

АНОТАЦІЯ

У науковій статті розглянуто правову природу відповідальності учасників акціонерних правових зв'язків та її співвідношення із загально-цивільстичним розумінням юридичної відповідальності. На підставі проведеного аналізу зроблено висновки, що внутрішні корпоративні правовідносини є підгалуззю цивільного права, а їх підвид – акціонерні, відповідно, інститутом останнього, оскільки до предмету корпоративного права входять внутрішні корпоративні правовідносини, що мають майново-організаційний характер та виникають між учасниками корпоративних правовідносин стосовно реалізації їх корпоративних прав та виконанні обов'язків.

Ключові слова: акціонерне товариство, вина, акціонерні правовідносини, відповідальність акціонерного товариства.

SUMMARY

The scientific article considers the legal nature of the responsibility of participants in Joint-Stock relations and its relationships with the general civil understanding of legal responsibility.

In the formation of corporate law, there is a mutually agreed action of the rules of private and public law, because the creation and functioning of business societies covers the relations of ownership, entrepreneurship, and competition in the securities market, so they all interact in one way or another with corporate legal relations, as well as the process of insolvency (bankruptcy), depository activities, taxation, privatization, investment obligations etc.

Based on the analysis, it was concluded that internal corporate legal relations are a sub-branch of civil law, and their subspecies are Joint-Stock legal relations, respectively, they are the institution of the latter; since corporate law regulation include internal corporate legal relations, which have property-organizational nature and arising between participants of corporate legal relations at implementation of their corporate rights and duties.

Despite the fact that participants of joint legal relations may be subject to different types of responsibility in certain legal relations, and the use of one type does not exclude the possibility of using the other one, shareholder responsibility has private (civil) nature, since the last one arises as a result of causing harm to participants of joint legal relations, which are the subjects of private law and which relations are regulated at the local level. All other types of responsibility that may apply to participants in joint legal relations can't have a significant impact on the legal status of persons as participants in internal corporate legal relations.

Civil legislation defines only general provisions on the liability of participants in Joint-Stock relations, and therefore, it has all properties of the latter as a kind of civil liability. However, the features of the legal nature of the corresponding legal relations, which ensure the balance of interests of the Joint-Stock Company and its shareholders, require special regulation and determination of the specifics of the responsibility of the respective subjects. The essence of these relations and certain legitimate relations between their subjects (in a Joint-Stock Company, the corporate interest of each shareholder is realized through the direct implementation of the rights defined by the legislation and intra-corporate acts of the company, including the right to protection (regulatory element), and indirectly through the activities of management of the society (organizational element) entails the impossibility to squeeze them into the existing approaches that have developed regarding the varieties of civil legal relationship.

Key words: joint-stock company, fault, joint-stock legal relationships, joint-stock company liability.

судової практики / В.М. Кравчук. – К.: Істина, 2005. – 720 с.

14. Вінник О. М., Щербина В. С. Акціонерне право : Навчальний посібник / За ред. проф. Щербини В. С. – К.: Атіка, 2000. – 544с.

15. Макарова О. А. Корпоративное право. – М.: Волтерс Клувер, 2005. — 420с.

16. Волощенко Т. М. Гарантії захисту прав та інтересів акціонерів. Перші юридичні диспути з актуальних проблем приватного права присвячені пам'яті Є. В. Васьковського: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, Одеса, 15-16 квітня 2011 р. / відповід. ред. І. С. Канзафарова; ред. кол. І. С. Канзафарова, В. В. Валах, О. О. Нігреєва; Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова. – Одеса : Астропринт, 2011. – С. 133–137.

17. Рожкова М. А. Корпоративные отношения и возникающие из них споры // М. А. Рожкова. Вестник высшего арбитражного суда РФ. – 2005, № 9. – С. 136–148.

18. Постанова Пленуму Верховного Суду України № 13 від 24.10.2008 року «Про практику розгляду судами корпоративних спорів» // Цивільно-правове регулювання корпоративних відносин у судовій практиці України / упоряд.: В. І. Борисова, І. П. Жигалкін, О. М. Сибіга та ін. – Х.: Право, 2013. – 552 с.